

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

ครั้งหนึ่งเคยช่วยถามหาความยุติธรรม

เพื่อสิทธิเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ

คุณหญิง หัสติละเมียร

๑๓๐๑๕๖

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ครั้งหนึ่งเคยช่วยถามหาความยุติธรรม
เพื่อสิทธิเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ

คุณหญิง ทัศนะเมียร

๑๓๐๑๕๖

หลักสูตรนิติกรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑ ปี ๒๕๕๖

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

ครึ่งหนึ่งเคยช่วยถามหาความยุติธรรม

เพื่อสิทธิเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ

คุณหญิง หัสติละเมียร*

แสงสว่างของแสงเทียน**

เส้นทางคดเคี้ยวทรมานคาราคาซัง เมื่อการเดินทางไปยังที่ไม่คุ้นเคยกับคนที่เราไม่รู้จะ
วางใจได้ ขณะที่นั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์รับจ้างไปตามทางลูกรังสีแดงเป็นหลุมเป็นบ่อ
เฉอะแฉะและหลังสิ้นฤดูฝนใหม่ ๆ ใจฉันตุ้ม ๆ ต่อม ๆ มองข้างทางซึ่งเป็นสวนยางแน่นทึบไร้รั้วบ้าน
ผู้คนสลับกับหันหลังมองเพื่อนที่ซ้อนรถอีกคันตามมาข้างหลัง ขณะเข้าโค้งแยกเลี้ยวแต่ละครั้ง
ความมั่นใจของฉันหดหาย เมื่อเหลียวข้างหลังไม่เห็นเพื่อนตามมา ทางคูเหมือนจะไกลขึ้นและไร้
จุดหมาย ทั้ง ๆ ที่ฉันออกเดินทางจากสถานีตำรวจมาเกือบชั่วโมงก็ไม่มีที่ท่าว่าจะถึงจุดหมาย

อาทิตย์หุบแสงทุกขณะ วันนี้ดูเหมือนจะมีคเร็วกว่าปกติ หลายครั้งฉันพยายามชวนคนขับ
พูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยลดความหวาดวิตก แต่ดูเหมือนจะไม่รับการโต้ตอบใด ๆ

กว่าชั่วโมงฉันจึงมาถึงจุดหมาย บ้านไม้เล็ก ๆ กลางสวนยางและสวนทุเรียนตั้งโดดเด่นเข้าไป
จากถนนหลัก ฉันโล่งใจและเหมือนตื่นจากฝันร้ายอันน่ากลัว ดูเหมือนเพื่อนที่ไปด้วยกันก็มี
ความรู้สึกเดียวกันกับฉัน

เสียงรถทำให้คนในบ้าน ๓ คน เดินออกมาเมียงมอง เมื่อรู้ว่าเป็นใคร ผู้เป็นแม่ก็รีตรงมา
ต้อนรับพาฉันและเพื่อนขึ้นไปบนบ้าน เด็กหญิงและเด็กชายที่อยู่บนบ้านแอบตัวโผล่เพียงใบหน้า
เล็ก ๆ ยิ้มอาย ๆ

* ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑, ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่น
ที่ ๑ ของวิทยาลัยรัฐธรรมนุญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

** จาก สารานุกรมสิทธิเด็ก ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๘ ฉบับถามหาความยุติธรรม ของศูนย์พิทักษ์-
สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็ก.

หลังอาหารเย็นฉันแจ้งข่าวให้รู้ถึงจุดประสงค์การมาในครั้งนี้ เมื่อรู้ว่าจะต้องไปสอบปากคำอีกครั้ง ทำให้เด็กหญิงที่นั่งตรงหน้าที่นั่งเรียกเธอว่า “แสงเทียน” ก้มหน้านิ่ง ความสดชื่นรื่นเริงซึ่งปกตินี้อยู่คนเดียวอยู่แล้วเหือดหายไปจากหน้าและท่าทางของเธออย่างรวดเร็ว เธอบอกกับฉันเสียงอ่อย ๆ ว่า “ไม่ต้องไปอีกไม่ได้หรือพี่” ฉันถามเหตุผล แม่เธอล้ำให้ฟังว่า “หนที่แล้วไปพบผู้กอง ผู้กองเขาซักมันว่า พ่อทำยังงัยกับมัน ทำกี่ครั้ง มันไม่ยอมพูดเอาแต่ก้มหน้า แล้วก็ร้องไห้” ฉันตกใจกับสิ่งที่แม่เธอล้ำให้ฟัง เพราะอย่างนี้นี่เองเธอจึงไม่อยากไปที่สถานีนี้อีกครั้ง

ฉันนึกเห็นภาพที่สถานีตำรวจที่เคยเห็นมา รวมทั้งในหลายครั้งที่ได้เคยมีโอกาสพาเด็กไปหาตำรวจ สถานที่ที่รวมไว้สารพัดปัญหา เวลาเดินเข้าไปหาร้อยเวรก็จะถามด้วยเสียงอันดังว่ามาหาด้วยเรื่องอะไร ประสบการณ์แรก ๆ ที่ฉันเริ่มเข้ามาทำงานที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ในครั้งนั้นฉันตอบเขาไปเบา ๆ ว่าพาเด็กมาแจ้งความเรื่องถูกล่วงเกินทางเพศ ตำรวจจะพูดทวนประโยคด้วยเสียงอันดังว่า “ถูกข่มขืนมาหรือ” คนทั้งห้องหันมามองเด็กและฉันอย่างใคร่รู้ สายตาบางคู่จ้องมองมาเหมือนเด็กทำสิ่งผิด น่าอับอาย จนฉันเองยังรู้สึกหน้าและตัวชาทั้ง ๆ ที่ฉันเป็นเพียงผู้พา ไม่ใช่เหยื่อผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทำให้ฉันรู้ว่าทำไมเด็ก ๆ และผู้ใหญ่จำนวนมากที่โดนล่วงเกินทางเพศไม่อยากแจ้งความดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด

เมื่อมีประสบการณ์ทำงานมากขึ้น ฉันจึงหลีกเลี่ยงโดยวิธีนี้ด้วยหน้ากับตำรวจทางโทรศัพท์ก่อนที่จะพาเด็กไปพบตำรวจ และเมื่อไปพบก็ขอความร่วมมือตำรวจ ขอสอบสวนแยกต่างหากจากคดีอื่น ๆ

กว่าจะปฏิบัติดังนี้ได้ก็ต้องต่อสู้รบราภัยกับตำรวจมากมาย แต่นั่นก็เป็นเพียงข้อตกลงและข้อต่อรองระหว่างศูนย์ฯ กับตำรวจบางท้องที่บางคนที่เข้าใจปัญหาเท่านั้น แล้วเด็กและผู้เสียหายอีกมากมายที่ต้องผจญปัญหานี้ตามลำพัง ใครจะช่วยเขา ฉันคิดขณะที่อธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ให้แสงเทียนเข้าใจ ทั้งรับปากกับแสงเทียนว่าเธอจะไม่ต้องพบกับเหตุการณ์เช่นครั้งก่อนแล้ว

ฉันอธิบายและเตรียมคำถามคร่าว ๆ ที่คิดว่าแสงเทียนจะถูกพนักงานสอบสวนซักถามให้ เธอได้รับรู้ก่อนที่จะพบกับเหตุการณ์จริง พร้อมกับลำทับแสงเทียนว่าหากเธอยอมพูดความจริงทั้งหมดให้ตำรวจฟัง เธอจะไม่ต้องถูกซักถามซ้ำหลายครั้งจากตำรวจ

เมื่อได้ฟังคำอธิบายคำชี้แจงที่ให้กำลังใจเธออยู่ตลอดเวลาที่ไม่ใช่เรื่องยากที่จะทำให้แสงเทียนเข้มแข็งมีกำลังใจ รับปากว่าจะต่อสู้เพื่อสิทธิแห่งคนที่ถูกพ่อผู้ให้กำเนิดย่ำยีครั้งแล้วครั้งเล่า

ฉันนอนคิดตลอดทั้งคืนถึงเหตุการณ์ข้างหน้า คิดแทนแสงเทียนว่าคุ้มค่าหรือไม่ที่จะต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิของตัวเอง กลัวว่าการต่อสู้นั้นจะเป็นเพียงแค่การปล่าวประกาศให้สาธารณชนได้รับรู้ว่าเธอถูกข่มขืน และเธอจะต้องถูกข่มขืนซ้ำจากกระบวนการยุติธรรมที่เธอเดินเข้าไปร้องขอความเป็นธรรมและทวงสิทธิคืน สุดท้ายต้องถูกข่มขืนซ้ำจากชาวบ้านที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงที่มองเธอด้วยสายตาอคติเช่นหลาย ๆ กรณีที่ผู้เสียหายทางเพศถูกกระทำมา

คืนนั้นฉันฝันร้ายไปกับภาพเหตุการณ์จริงที่ผ่านมากับเด็กคนแล้วคนเล่าที่ฉันพาพวกเขาไปพบตำรวจและขึ้นศาล เด็ก ๆ จะต้องไปขึ้นศาล พวกเขาต้องไปนั่งคุยกับอัยการคนแปลกหน้าท่าทางขริบเคร่ง เพื่อทบทวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ได้เล่าให้พนักงานสอบสวนฟังเมื่อหลายเดือนก่อนอีกครั้ง จากนั้นต้องพบกับจำเลยที่เคยย่ำยีพวกเขา มา จำเลยมักจะมีทนายความผู้ทำหน้าที่แทนตนคอยซักถามพุดจาเชือดเฉือนทิ่มแทงและเหยียดหยามจนทำให้เด็กหวาดกลัวไม่กล้าพุด เด็กผู้เสียหายหลายคนร้องไห้โกลางศาล จะมีสักกี่คนที่เห็นใจและเข้าใจเด็กผู้เสียหาย แม้กระทั่งผู้พิพากษาที่นั่งอยู่บนบัลลังก์สูงตรงหน้าที่เด็กต้องแหงนหน้าและตะเบ็งเสียงเล่าให้ผู้อยู่เบื้องบนได้ยินเรื่องราวที่พวกเขาถูกย่ำยี ซึ่งในขณะที่พวกเขาก็เกือบจะลืมเลือนเรื่องราวที่ทำให้พวกเขาารู้สึกเจ็บปวดและอับอายที่สุดในชีวิต ขณะที่เล่าภาพทุกภาพในอดีตจะเรียงซ้อนกลับมาอีกครั้งเสมือนว่าพวกเขา กำลังถูกข่มขืนอยู่ ความกลัวในตัวผู้กระทำผิดตรงหน้าปิดปากพวกเด็กให้พุดน้อยลง วาจาาคัดค้านทำที่เดียวหนีจากทนายจำเลยและท่าทางเคร่งขริบของผู้พิพากษาทำให้เด็กหลายคนหยุดพุด

แม้ว่าทุกครั้งก่อนที่พวกเขาจะต้องเผชิญเหตุการณ์จริง ก่อนพบพนักงานสอบสวน ศูนย์ฯ จะมีการเตรียมความพร้อมให้พวกเขาโดยนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือกระทั่งจิตแพทย์ แล้วก็ตาม เด็กหลายต่อหลายคนก็ต้องเผชิญความพ่ายแพ้อีกครั้งต่อคำตัดสินยกฟ้องให้จำเลยผู้กระทำผิดพ้นผิด เพราะเด็ก ๆ ไม่สามารถให้การตามความเป็นจริงได้ ภาพใบหน้าที่นองน้ำตา มือเล็ก ๆ ที่กุมมือฉันแน่นทุกครั้งที่เราพาพวกเขาไปขึ้นศาล ที่สุดแล้วศูนย์ฯ และฉันช่วยพวกเขาได้เพียงการเตรียมความพร้อมอย่างดีที่สุดในทุกส่วนและกำปลอบประโลมใจซ้ำ ๆ ที่ว่า “หนูจะเข้มแข็ง หนูไม่ได้เรียกร้องสิทธิเพื่อตัวหนูเองเท่านั้น หนูยังช่วยไม่ให้เด็กและคนอื่น ๆ ถูกเขาทำเช่นเดียวกับหนู” เด็กเกือบทุกรายเป็นผู้เสียสละที่ยิ่งใหญ่ ย่อมฝ่าฟันสิ่งเลวร้ายทั้งหมดที่จะต้องเผชิญข้างหน้า แต่พวกเขาก็อาจจะถามไม่ได้ว่า “แล้วใครจะช่วยหนูละพี่”

ฉันเคยอ่านเอกสารและรับรู้ว่ามีหลายประเทศในยุโรปและอเมริกา ในกรณีผู้เสียหายที่เป็นเด็กถูกล่วงเกินทางเพศ จะมีการใช้ทีมงานหลายส่วนเข้าช่วยเหลือเด็กในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่การสอบสวนจนถึงชั้นศาล อันได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์เด็ก เข้าช่วยเหลือไม่ให้เด็กต้องตอบคำถามที่ก่อให้เกิดผลร้ายกับจิตใจ โดยตำรวจจะป้อนคำถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์เด็ก ในศาลเด็ก ๆ ก็ไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย คำถามต่าง ๆ จากทนายจำเลย อัยการ และผู้พิพากษาจะถูกถามผ่านนักจิตวิทยา จิตแพทย์ มีนักสังคมสงเคราะห์คอยนั่งเป็นกำลังใจให้ข้าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น วิดีโอเทป โทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งต่อจากห้องซักถามพิเศษมายังห้องพิจารณาคดี เพื่อให้เด็กไม่ต้องบอบช้ำและกระทบกระเทือนใจซ้ำอีกครั้ง ฉันและศูนย์ฯ หวังและพยายามต่อสู้เพื่อว่าสักวันหนึ่งระบบดังกล่าวจะนำมาใช้ในบ้านเมืองของเรา

ฉันตื่นขึ้นมาแต่เช้า แต่ก็ยังไม่ทันแม่ลูกที่เตรียมตัวเรียบร้อยคอยอยู่แล้ว แสงเทียนเข้ามาทอดแขนฉัน แล้วบอกว่า “หนูไม่กลัวแล้วพี่” สร้างความเข้มแข็งขึ้นลึก ๆ ในใจฉันยิ่งนัก ฉันรู้ว่าวันนี้ต้องผ่านไปด้วยดี วันต่อ ๆ ไปก็คงจะผ่านไปด้วยดีเช่นกัน หากแสงเทียนแจ่มแจ้งแกร่งเช่นวันนี้

ทางคดีเกี่ยวทุกกันดารในซากลับไม่น่าหวาดกลัวสำหรับฉันต่อไปอีกแล้ว หลุมบ่อความยากลำบากในการเดินทางเทียบไม่ได้กับเศษเสี้ยวของอุปสรรคและความน่าหวาดหวั่นที่แสงเทียนจะต้องเผชิญในวันนี้และตลอดไปจนกว่าคดีของเธอจะสิ้นสุดลง ฉันกุมมือแสงเทียนกระชับเข้ามา แขนอีกข้างโอบกอดลูกหลังเธอเพื่อถ่ายทอดและส่งกำลังใจให้แสงเทียนมีพลังที่จะสู้ต่อไป

ในปี ๒๕๓๕ ขณะที่รับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาประจำกระทรวง ทำงานธุรการในตำแหน่งรองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปร่วมเสวนาเรื่อง การค้นหาวิธีการพิทักษ์สิทธิเด็กทางเพศในกระบวนการยุติธรรม ครั้งที่ ๒ ซึ่งศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็ก จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ณ ห้องประชุมสมาคมนักเรียนเก่าคริสเตียน ตามที่ท่านศาสตราจารย์พิเศษจรัญ ภักดีธนากุล เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการในขณะนั้น มอบหมาย ข้าพเจ้าได้รับแจกสารสันติพิทักษ์เด็ก ฉบับถามหาความยุติธรรม มา ๑ เล่ม เมื่อกลับถึงบ้านก็ได้นำมาอ่านดูและพบข้อเขียนเรื่อง แสงสว่างของแสงเทียน ซึ่งไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง แต่เขียนขึ้นจากจิตสำนึกที่ดิ้นรนและจากประสบการณ์ที่ปวดร้าว เมื่อนำมาประมวลความคิดกับสิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการศึกษา Case study ๒ เรื่อง จากการสัมมนาในครั้งนี้ คือ เรื่องแรก พ่อข่มขืนลูกสาวคนโต แล้วกำลังพยายามจะ

ชมชื่นลูกสาวคนเล็กอีก แต่ทางศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็ก ได้ช่วยเหลือนำลูกสาวคนเล็กแยกมาอยู่ที่บ้านอนุรัก เนื่องจากเด็กเล่าให้ครูพละพังและครูพละแจ่มมายังศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ต่อมาพี่สาวคนโตก็โทรศัพท์มาขอความช่วยเหลืออีก และปัจจุบันเด็กทั้งสองอยู่ในความดูแลของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เรื่องที่สอง พ่อเลี้ยงชมชื่นลูกเลี้ยงในขณะที่แม่ออกไปขายของในตอนกลางคืนเป็นเวลาประมาณ ๑ ปี เศษ ทั้งสองเรื่องแม่ไม่สามารถช่วยเหลือลูกสาวได้ เรื่องแรกแม่เป็นคนไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อมาได้หนีไปอยู่กับสามีใหม่และหย่าขาดกับพ่อเด็กทั้งสองในที่สุด ส่วนเรื่องที่สองแม่เป็นคนอ่อนแอและขาดวุฒิภาวะในการตัดสินใจ จึงไม่สามารถคุ้มครองลูกสาวได้ ก่อนเกิดเหตุเด็กจะมีหน้าตาสดชื่น แจ่มใสร่าเริงสมวัย แต่เมื่อเกิดเหตุแล้ว เด็กจะซึมเศร้า ผลการเรียนต่ำลง มีปัญหาด้านสภาพจิตใจ โดยเฉพาะเด็กในเรื่องที่สองจะสะดุ้งตื่นตกใจง่าย ไม่มีสมาธิ มีปัญหาในการปรับตัว และรู้สึกที่ตัวเองไม่มีคุณค่า^๑ รวมทั้งความรู้ที่ได้จากการเสวนาเรื่อง การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก^๒ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ณ ห้องรายงาน โรงแรมเมอร์เคียว ซึ่งแจ้งให้ทราบว่า จากการประมาณการในแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๓๙) คาดว่าในแต่ละปีจะมีคดีความเกี่ยวกับเด็กถูกล่วงเกินทางเพศมากกว่า ๕๐๐ ราย ที่ถูกส่งดำเนินคดีต่อศาล ซึ่งน้อยกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ดังนั้น ในแต่ละปีจะมีเด็ก ๆ กว่า ๕๐๐ คน ที่มีบาดแผลลึกลงใจเช่นเดียวกับเด็กหญิงแสงเทียน เป็นจำนวนไม่น้อยเลยใช้

^๑ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์อัมพล สุอำพัน จิตแพทย์เด็ก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กล่าวไว้ในตอนท้ายของสาส์นสิทธิเด็กฉบับเดียวกันว่า “เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิถูกราย โดยเฉพาะที่ถูกกระทำทารุณทางร่างกายและการล่วงเกินทางเพศ จะมีผลกระทบทางด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา และการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กอย่างมาก เด็กจะมีอาการซึมเศร้า เฉยเมย ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม หงุดหงิด โกรธง่าย วิตกกังวล มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายสูง มีอัตมโนทัศน์ต่ำ...ที่สำคัญที่สุดคือ เด็กเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือแล้ว นอกจากจะมีปัญหาทางด้านจิตใจ สติปัญญา และการพัฒนาบุคลิกภาพแล้ว ยังทำให้เด็กเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ที่มีแนวโน้มเป็นปัญหาบุคลิกต่อต้านสังคมสูงมาก และยังมีแนวโน้มที่จะละเมิดสิทธิเด็กและผู้อื่นอีกต่อไป.

^๒ จัดขึ้นโดย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมประชาสงเคราะห์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ สำนักอัยการสูงสุด กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน กรมตำรวจ และศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็ก รวม ๗ องค์กร ด้วยการสนับสนุนจากองค์การยูนิเซฟ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ค้นหา ป้องกัน ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และฟื้นฟูสภาพจิตใจของเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกกระทำทารุณกรรมทางกาย เด็กถูกล่วงเกินทางเพศ และเด็กถูกละเมิดสิทธิอื่น ๆ รวมทั้งเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กดังกล่าวและสร้างเครือข่ายในการทำงานคุ้มครองสิทธิเด็กให้เป็นระบบและมีมาตรฐานในทิศทางเดียวกัน.

ใหม่คะ ขณะนั้นข้าพเจ้ามีปากกา คือ เป็นบรรณาธิการนิตยสารคุณพาท และเป็นเจ้าของคอลัมน์ สรรพมาเล่า.....อดีต โดยใช้นามปากกา “ตราชูหญิง” ข้าพเจ้าจึงนำปัญหาสังคมและปัญหาของ กระบวนการยุติธรรมดังกล่าวมาเขียนเป็นบทความเรื่อง ถามหาความยุติธรรม เพื่อทวงถามหาความ ยุติธรรมให้แก่เด็ก ๆ เหล่านี้ อีกต่อหนึ่งในคอลัมน์นี้ของนิตยสารคุณพาท อย่างน้อย ๆ ก็เป็นการ สร้างจิตสำนึกในการคุ้มครองสิทธิเด็กให้แก่ักกฎหมายทุกสาขาวิชาชีพและประชาชนทั่วไปที่ได้ อ่านนิตยสารคุณพาทฉบับนั้น

เมื่อนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในขณะนั้น (พ.ศ. ๒๕๓๕) มา พิจารณาจะพบว่า มีตัวบทกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยทุกขั้นตอน ของกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่มีบทบัญญัติที่มีหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นเหยื่อหรือผู้เสียหาย จากการกระทำผิดของผู้ใหญ่ ทั้ง ๆ ที่เด็กมีความอ่อนด้อยทางวุฒิภาวะและขาดประสบการณ์ที่จะ ปกป้องคุ้มครองตนเองได้เฉกเช่นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสอันเนื่องจากความพิการทาง ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา การพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาลที่ผู้เสียหายเป็นเด็กมีการดำเนิน กระบวนพิจารณาเช่นเดียวกับคดีที่ผู้ใหญ่เป็นผู้เสียหาย กล่าวคือ ในคดีอาญาทุกคดีถือหลักในการ พิสูจน์ความผิดของจำเลยว่า โจทก์มีหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์เสมอว่า ได้มีการกระทำ ความผิดอาญาเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น อันเป็นไปตามหลักภาระการพิสูจน์ให้ได้ ความชัดเจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ซึ่งตรงกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) เรื่อง proof beyond reasonable doubt นอกจากนี้ ในคดีอาญายังให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลย ไม่มีความผิด ซึ่งเป็นไปตามหลักกประโยชน์แห่งความสงสัย (in dubio pro reo) หลักทั้งสอง ปรากฏอยู่ในมาตรา ๒๒๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

“ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะ แน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัย นั้นให้จำเลย”

ดังนั้น ระบบการสืบพยานของคดีอาญาในปัจจุบันจึงวางน้ำหนักการรับฟังพยานอยู่ที่การเบิกความของผู้เสียหายเป็นสำคัญ^๓ เพราะผู้เสียหายเป็นตัวบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิ จึงยอมเข้าใจและสามารถบอกเล่าเหตุการณ์และพฤติการณ์ต่าง ๆ ของการกระทำผิดที่จำเลยถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำได้ รวมทั้งสามารถจดจำได้ว่าผู้ใดกระทำความผิดต่อคน แต่สมมุติฐานดังกล่าวใช้ไม่ได้กับการเบิกความของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เพราะเด็กมีข้อจำกัดในเรื่องความเขว้าว้ายและความอ่อนด้อยทางวุฒิภาวะ ตลอดจนขาดประสบการณ์ทั้งในด้านการศึกษาอบรมและการเรียนรู้ของชีวิต ดังนั้น แม้เด็กจะมีความจำดี แต่เด็กอาจจะไม่สามารถรับรู้หรือเข้าใจการกระทำผิดหรือพฤติการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นกับตนได้ รวมทั้งไม่สามารถลำดับเหตุการณ์และถ่ายทอดหรือแยกแยะข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในคดีที่เด็กยังเล็กมากหรือมีความผิดปกติอันเนื่องมาจากความพิการทางกาย จิตใจ และสติปัญญา จึงทำให้ศาลได้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานจากพยานปากผู้เสียหายที่เป็นเด็กไม่เพียงพอรับฟังลงโทษจำเลยทั้งที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริงและปรากฏความเสียหายที่ตัวเด็กผู้เสียหายก็ตาม ยิ่งถ้าผู้กระทำผิดหรือจำเลยเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็ก เช่น พ่อบังเกิดเกล้าของเด็กเอง เด็กก็จะปิดปากเงียบไม่ยอมเบิกความ เพราะเกิดความสับสนและรักใคร่ผู้ให้กำเนิดทั้งที่เขาผู้นั้นทำร้ายสิทธิของตน นอกจากนี้ ในบทบัญญัติมาตรา ๑๗๒ วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พยานต้องเบิกความโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ทั้งนี้ เพราะเป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลย เมื่อเด็กต้องเข้าสู่บรรยากาศแห่งการเป็นพยานที่บัลลังก์ศาลซึ่งดูเคร่งขรึม เด็กย่อมต้องตกใจและหวาดหวั่นจนเบิกความไม่รู้เรื่องและสับสนจนขาดน้ำหนักที่จะรับฟังได้ เนื่องจากต้องเผชิญหน้ากับบุคคลที่ทำร้ายตนอีกครั้งและต้องเบิกความตอบคำถามซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ที่เลวร้ายต่อความรู้สึกนึกคิดซึ่งอยากจะลืมให้เหมือนอย่างที่ทำให้การไว้กับพนักงานสอบสวน ทั้งยังอาจถูกทนายความจำเลยใช้เทคนิคและความเจนจัดในทางคดีชักจูงจนเด็กเบิกความคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ทั้งหมดเป็นความบกพร่องของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ไม่แยกวุฒิภาวะของผู้เสียหายและเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาคดีซึ่งมีผลต่อการพิเคราะห์พยานหลักฐานที่จะนำไปสู่การชี้ขาด

^๓ ดู สรรพสิทธิ์ คุมภ์ประพันธ์, “แนวทางการป้องกันแก้ไขการละเมิดสิทธิเด็กในประเทศไทย,” เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง รัฐจะให้การคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างไร เป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งจัดโดยสำนักงานอัยการสูงสุด และศูนย์เครือข่ายสิทธิเด็กเอเชียเน็ท เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๘ ณ ห้องประชุมสำนักงานอัยการสูงสุด, หน้า ๑-๒๘ หรือ ดุลพาห ๔๕ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๔๑) ๑ : ๑๔-๔๕.

ในทางคดีของศาลเป็นอย่างยิ่ง เพราะในหลายคดีที่เด็กถูกละเมิดสิทธิ โดยเฉพาะคดีที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศต้องถูกพิจารณาขฟ้องไป ซึ่งสร้างความขมขื่นและปวดร้าวให้แก่เด็ก ๆ เหล่านั้น โดยที่ผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น ไม่มีทางเลือก ในช่วงเวลานั้นได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการบัญญัติเป็นมาตรา ๑๗๒ ตรี ในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) สำนักนายกรัฐมนตรี และผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งจากกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด กรมตำรวจ และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รวมทั้งจากองค์กรพัฒนาภาคเอกชน (NGO) ร่วมกันร่างขึ้นโดยการสนับสนุนขององค์การ UNICEF และมี ดร. สายสุรี จุติกุล วุฒิสมาชิก เป็นประธานในการยกร่าง มีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

“ในการสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี ถ้าศาลเห็นสมควรจะจัดให้พยานนั้นอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก แล้วศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(๑) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบ แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(๒) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามติงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาคดี และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ศาลจะจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของพยานที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความก็ได้ และหากศาลเห็นสมควรจะให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาลก็ได้

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้”

ร่างมาตรา ๑๗๒ ตรี นี้ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และต่อมาได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ซึ่งมีการแก้ไขบทบัญญัติดังต่อไปนี้

“ในการสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ถ้าศาลเห็นสมควรจะจัดให้พยานนั้นอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก แล้วศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(๑) ศาลเป็นผู้ถามพยานเองโดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบ แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(๒) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามติงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาคดี และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ศาลจะจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงทำให้การของพยานที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความก็ได้ และหากศาลเห็นสมควรจะให้ถือสื่อภาพและเสียงทำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาลก็ได้

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่ง เพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงทำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้”

นี่เป็นกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับสืบพยานบุคคลที่เป็นเด็กโดยเฉพาะ โดยการจัดให้พยานที่เป็นเด็กอยู่ในห้องต่างหากจากห้องพิจารณา โดยมีนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์นั่งอยู่ด้วยเพื่อเด็กจะได้ไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย ให้ศาลหรือพนักงานอัยการถามคำถามและทนายจำเลยซักค้านพยานโดยผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรแก่ความรู้สึกของเด็ก (Child Friendly Atmosphere) เพื่อให้พยานที่เป็นเด็กพูดความจริงและไม่ตื่นกลัวจนเบิกความไม่รู้เรื่อง กฎเกณฑ์ในการถามความตามกฎหมายวิธีพิจารณาความในส่วน

พยานหลักฐานไม่อาจใช้กับคำถามของนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้พยานพูดความจริง ดังนั้น การถามนำโดยนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์จึงกระทำไม่ได้ เพราะคำถามไม่อาจถามพยานที่เป็นเด็กโดยตรงไปตรงมาได้ และให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงของการเบิกความโดยโทรทัศน์วงจรปิดมายังห้องพิจารณาเพื่อให้จำเลยและทนายจำเลยเห็นอากัปกริยาของพยาน อันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยตามที่มาตรา ๑๑๒ วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ ปัจจุบันกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิได้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมงานเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของเด็ก โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า สหวิชาชีพ เช่น ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มีการตั้งทีมงานร่วมกัน เรียกว่า Scan Team ซึ่งประกอบด้วยจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ กุมารแพทย์ แพทย์ทางนิติเวช แพทย์ทางรังสี และศัลยแพทย์ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเหล่านี้มีส่วนร่วมในการค้นหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานจากเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิด้วย

ในขณะที่เดียวกันขณะนั้นมีคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานของกระทรวงยุติธรรม โดยมีศาสตราจารย์พิเศษ โสภณ รัตนากร เป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาลต่าง ๆ สำนักอัยการสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สภานายความ คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้มีข้อเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานแยกเป็น ๒ ส่วน คือ กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานในส่วนแพ่ง และกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานในส่วนอาญา สำหรับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานในส่วนอาญานั้น ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ได้แก่ คณะอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานในส่วนอาญาของกระทรวงยุติธรรม โดยมีท่านเรีงธรรม ลัดพลี อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เป็นประธานอนุกรรมการ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสร่วมเป็นอนุกรรมการด้วยผู้หนึ่ง คณะอนุกรรมการฯ ได้ยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. โดยมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการสืบพยานเด็กและผู้มีข้อจำกัดทางจิตใจ เช่น หญิงที่ถูกกระทำคามผิดทางเพศและได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ รวมทั้งผู้ที่มีข้อจำกัดทางการพัฒนาสมองด้วย โดยยกร่างเป็นมาตรา ๒๓๔ ทวิ ซึ่งมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

“ในกรณีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี หรือเป็นผู้โง่เขลาเบาปัญญา หรืออาจมีข้อจำกัดทางภาวะจิตใจที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจจัดให้พยานอยู่ในห้องต่างหากจากห้องพิจารณา และให้ศาลหรือคู่ความถามพยานผ่านนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควร โดยอาจให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงการเบิกความของพยานดังกล่าวไปยังห้องพิจารณาคดีด้วยก็ได้”

ศาลอาจให้นักจิตวิทยาดังกล่าวทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพจิตใจของพยาน รวมทั้งความน่าเชื่อถือของพยานนั้น เพื่อประกอบการพิจารณาคดีด้วยก็ได้”

ร่างมาตรา ๒๓๔ ทวิ ที่ยกร่างขึ้นนั้น คณะอนุกรรมการฯ ชุดดังกล่าวมีความเห็นว่าในการสืบพยานบุคคลที่เป็นเด็ก ผู้ที่มีข้อจำกัดทางการพัฒนาสมอง หรือแม้แต่หญิงที่ถูกกระทำความผิดทางเพศและได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจมักจะประสบปัญหาในกรณีที่พยานบุคคลเหล่านั้นไม่สามารถเบิกความได้ อาจเนื่องจากความกลัว ความไม่เข้าใจ หรือด้วยสาเหตุประการอื่น ๆ ดังนั้น จึงไม่อาจใช้วิธีการนำสืบพยานตามกระบวนการธรรมดาได้ ในต่างประเทศได้กำหนดวิธีการที่เหมาะสมขึ้น โดยเฉพาะเพื่อทำให้การสืบพยานบุคคลประเภทนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ กำหนดให้การสืบพยานบุคคลประเภทดังกล่าวไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยอย่างเคร่งครัด หรืออาจให้กระทำในห้องที่จัดไว้เป็นพิเศษ โดยมีบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาจิตวิทยา มาอยู่ร่วมกับพยานเพื่อทำหน้าที่ถามคำถามแก่พยานแทนพนักงานอัยการ ทนายความจำเลย หรือศาล แต่เนื่องจากจำนวนผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาจิตวิทยายังมีไม่มากนัก จึงกำหนดให้นักสังคมสงเคราะห์ หรือแม้แต่กลุ่มผู้มีวิชาชีพในด้านเดียวกันนี้เข้ามาเป็นผู้ทำหน้าที่แทนนักจิตวิทยาได้ และให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงด้วยระบบ closed-circuit television เพื่อให้บุคคลในห้องพิจารณาเห็นและได้ยินคำเบิกความของพยาน นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการฯ ยังเห็นสมควรกำหนดให้ศาลสามารถให้นักจิตวิทยาเสนอรายงานความเห็นเกี่ยวกับสภาพจิตใจของพยานบุคคลดังกล่าวรวมทั้งความน่าเชื่อถือของพยานนั้น ๆ ด้วย

นอกจากยกร่างมาตรา ๒๓๔ ทวิ แล้ว คณะอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานในส่วนอาญาฯ ยังได้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์การสืบพยานบุคคลไว้ก่อนตามมาตรา ๒๓๓ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มเติมข้อความเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลที่เป็นเด็กไว้ก่อนในวรรคแปดของมาตราดังกล่าวด้วยสำหรับในกรณีพยานไม่มีที่อยู่เป็นหลัก

แหล่งหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การที่จะนำพยานมาสืบในภายหลังไว้ด้วย ซึ่งเป็นการนำกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับสืบพยานบุคคลที่เป็นเด็กโดยเฉพาะตามมาตรา ๒๓๔ ทวิ มาบังคับใช้โดยอนุโลม จึงอาจจะช่วยแก้ไขปัญหาในกรณีเด็กผู้เสียหายหรือพยานที่มักถูกข่มขู่หรือบีบบังคับจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีอิทธิพล หรือในกรณีถูกอำนาจเงินชักจูงจนไม่มาเบิกความเป็นพยานที่ศาล หรือในกรณีผู้ปกครองได้รับชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดจนไม่ตั้งใจดำเนินคดี หรือในกรณีเป็นเด็กเร่ร่อนหรือเป็นเด็กชาวเขาหรือเด็กที่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็นเหยื่อในการกระทำผิดได้อีกประการหนึ่ง บทบัญญัติมาตรา ๒๓๗ ทวิ ที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ มีดังต่อไปนี้

“ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การที่จะนำพยานนั้นมาสืบในภายหลัง พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ผู้ต้องหาจะซักค้านพยานนั้นก็ได้ และในกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดี จะเป็นคดีซึ่งจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายให้ตามมาตรา ๑๖๓ ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการ หากศาลเห็นว่าศาลตั้งทนายให้ทันทีให้ศาลตั้งทนายให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่หากศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟังต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่าหากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่าหากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือมีเหตุจำเป็น

อื่นอันทำให้เป็นการยากแก่การที่จะนำบุคคลนั้นมาสืบในภายหลัง ผู้ต้องหาดังกล่าวจะยื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุผลความจำเป็นเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลพิจารณาเห็นสมควร ก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้น และให้แจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ ในการสืบพยานดังกล่าวพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มีสิทธิที่จะซักค้านพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับ

ในกรณีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี หรือเป็นผู้โง่เขลาเบาปัญญา หรือมีข้อจำกัดทางภาวะจิตใจ การสืบพยานดังกล่าวให้นำมาตรา ๒๓๔ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

แม้เมื่อได้มีการฟ้องคดีอาญาไว้แล้ว หากมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องสืบพยานไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยานตามปกติ ก็ให้นำความในมาตรานี้ไปใช้บังคับโดยอนุโลม”

การยกร่างมาตรา ๑๗๒ ตี และมาตรา ๒๓๔ ทวิ รวมทั้งเพิ่มข้อความในวรรคแปดของมาตรา ๒๓๗ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยเริ่มสอดคล้องกับมาตรฐานและข้อกำหนดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ^๔ มากขึ้น

ต่อมาข้าพเจ้าพร้อมด้วยนายตระกูล วินิจฉัยภาค อัยการพิเศษฝ่ายกิจการต่างประเทศ รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน นายวันชัย รุจนวงศ์ อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานต่างประเทศ และนายจรัสศักดิ์ พรหมทอง อัยการพิเศษประจำกรม ผู้ช่วยเลขานุการอัยการสูงสุด ได้ไปดูงานเกี่ยวกับการป้องกันสิทธิเด็ก ณ ประเทศ New Zealand และประเทศ Australia ตามคำเชิญของรัฐบาลนิวซีแลนด์ ภายใต้โครงการ International Good Government Programme และคำเชิญของรัฐบาลออสเตรเลีย โดยสำนักงานตำรวจกลางออสเตรเลีย (Australian Federal Police) ระหว่างวันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ทำให้ข้าพเจ้าได้รับข้อมูลและดูงานเกี่ยวกับการสืบพยานเด็กโดยใช้โทรทัศน์วงจรปิด (closed - circuit television) อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะมีโอกาสเห็นการพิจารณาคดีที่ใช้กระบวนการสืบพยานเด็กที่ High Court ของเมืองโอ๊คแลนด์ (Auckland) ประเทศ New Zealand รวมทั้งได้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันสิทธิเด็กของประเทศ New Zealand และประเทศ Australia ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการคุ้มครอง

^๔ ได้มีการลงนามและบังคับใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓.

สิทธิเด็กในประเทศไทย [สามารถศึกษารายละเอียดได้จากรายงานการไปดูงานเกี่ยวกับการป้องกันสิทธิเด็ก ณ ประเทศ New Zealand และประเทศ Australia โดยวันชัย รุจนวงศ์ และคุณฐิติ หัตถิละเมียร ในคอลัมน์ วงการกฎหมายทั่วไป **ดูเฉพาะ ๔๔** (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๐) ๓ : ๑๕๘-๒๑๗.]

นอกเหนือจากบทความเรื่อง ถามหาความยุติธรรม ซึ่งเขียนลงในคอลัมน์ สรรพมาแล้ว..... อดีต ของนิตยสารดูเฉพาะ เล่ม ๑ ปีที่ ๔๑ มกราคม – มีนาคม ๒๕๓๕ เป็นบทความแรกแล้ว บทความที่สองซึ่งตามมา คือ บทความเรื่อง กระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเด็กที่เป็น “เหยื่อ” ซึ่งลงพิมพ์ในนิตยสารดูเฉพาะ เล่ม ๒ ปีที่ ๔๔ เมษายน – มิถุนายน ๒๕๔๐ โดยข้าพเจ้า เขียนร่วมกับนายตระกูล วิจิษฐ์ภาค เพื่อเผยแพร่ความรู้ในเรื่องการสืบพยานที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก แล้วข้าพเจ้าได้เขียนบทความเรื่อง การสืบพยานเด็กด้วยระบบโทรทัศน์วงจรปิด นวัตกรรมใหม่เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก เป็นเรื่องสุดท้าย ซึ่งลงพิมพ์ในนิตยสารดูเฉพาะ เล่ม ๒ ปีที่ ๔๕ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๔๑ โดยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาสำหรับสืบพยานเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีเป็นพิเศษตามมาตรา ๑๗๒ ตรี แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ดังนี้

๑. ถ้าศาลเห็นสมควร จะจัดให้เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กอยู่ในห้องต่างหากจากห้องพิจารณาโดยมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์อยู่ด้วย ๑ คน

๒. การเบิกความของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กจะต้องมีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาโดยระบบโทรทัศน์วงจรปิด (closed – circuit television) ดังนั้น ภาพของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กจะถูกถ่ายทอดให้ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความจำเลย และจำเลยได้เห็นการตอบคำถามและกิริยาท่าทางของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็ก และเช่นเดียวกันภาพของผู้พิพากษา และพนักงานอัยการที่ถามคำถามหรือทนายความจำเลยที่ซักค้านจะถูกถ่ายทอดมายังห้องที่เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กอยู่

๓. ศาลจะเป็นผู้ถามพยานเองหรือจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์โดยผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดก็ได้ แต่พนักงานอัยการจะถามหรือถามถึง หรือทนายความจำเลยจะซักค้านผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ โดยผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดเท่านั้น

๔. ก่อนถามคำถามแก่เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็ก จะมีการฉายวิดีโอทัศนของการสอบปากคำเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามวิธีการพิเศษซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๓ ทวิ ที่ร่างไว้ในขณะนั้น ซึ่งกระทำไว้ไม่นานหลังเกิดเหตุ หรือวิดีโอทัศนของการให้การของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กในชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๓๑ วรรคสอง^๖ ที่ร่างไว้ในขณะนั้น เพื่อใช้แทนคำเบิกความของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กก็ได้

๕. เมื่อเสร็จการฉายวิดีโอทัศนแล้ว หากยังไม่สมบูรณ์ พนักงานอัยการจะถามคำถามแก่เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์โดยผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดก็ได้ ต่อจากนั้นทนายความจำเลยจึงจะซักค้านผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์โดยผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด และพนักงานอัยการจะถามตั้งผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์โดยผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดอีกครั้งหนึ่ง

๖. ในกรณีที่เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กได้ให้ปากคำในชั้นสอบสวนตามวิธีการพิเศษซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๓ ทวิ ที่ร่างไว้ในขณะนั้น หรือได้มีให้การในชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๓๑ วรรคสอง ที่ร่างไว้ในขณะนั้นแล้ว แต่ไม่ได้ตัวมาเบิกความในชั้นพิจารณาด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากถูกข่มขู่หรือบีบบังคับจากจำเลยที่มีอิทธิพล หรือถูกอำนาจเงินชักจูงจนไม่ยอมมา

^๕ “ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปหรือในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี การถามปากคำเด็กไว้ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ให้แยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากค่านั้นด้วย

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๓๕ การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนักคนอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”.

^๖ “ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิ และมาตรา ๑๓๒ ตริ มาใช้บังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ทั้งในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์และในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์โดยอนุโลม”.

เบิกความที่ศาล ก็ให้ศาลรับฟังวิดิทัศน์ของคำให้การของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนหรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานดังกล่าวในชั้นพิจารณาคดี และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

๗. กระบวนพิจารณาสำหรับสืบพยานเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีเป็นพิเศษโดยจัดห้องสำหรับเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กแยกต่างหากจากห้องพิจารณาและผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดตามมาตรา ๑๗๒ ตรี แห่งร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แม้จะมีได้เป็นการสืบพยานต่อหน้าจำเลยโดยตรงอย่างที่เรียกว่า face to face แต่ก็ไม่ขัดกับหลักการเผชิญหน้ากับพยานตามที่ปรากฏในมาตรา ๑๗๒^๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด เพราะจำเลยยังสามารถเห็นหน้าและสังเกตกิริยาอาการตลอดจนได้ยินเสียงของพยานในขณะที่เบิกความได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถซักค้านและต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่โดยผ่านเทคโนโลยีที่เรียกว่า ระบบโทรทัศน์วงจรปิด (closed – circuit television) นอกจากนั้น ยังเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่มีความอ่อนด้อยทางวุฒิภาวะให้ได้รับการปฏิบัติในลักษณะสมควรและเท่าเทียมกับจำเลยด้วย

๘. ความจำเป็นที่ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์อยู่กับเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กในห้องที่จัดไว้เป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กเหล่านี้มีความอ่อนด้อยทางวุฒิภาวะและขาดประสบการณ์ที่จะปกป้องคุ้มครองตนเอง นอกจากนี้ แม้เด็กจะมีความจำดี แต่อาจไม่เข้าใจหรือไม่ทราบสาระสำคัญของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นกับตน ตลอดจนขาดความสามารถในการลำดับเหตุการณ์ และเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดมักจะมีผลกระทบทางด้านจิตใจ สติปัญญา และการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นอย่างมาก จึงทำให้การเบิกความคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริง โดยเฉพาะในคดีที่เด็กยังเล็กมากหรือมีความผิดปกติอันเนื่องมาจากความพิการทางกาย จิตใจ และสติปัญญา ดังนั้น นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จึงมีส่วนสำคัญในการสืบพยานเด็กผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดของผู้ใหญ่ เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพจิตใจ อารมณ์ ความต้องการ และบุคลิกภาพของเด็กเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ควรทำความคุ้นเคยกับเด็กก่อนจะมานั่งอยู่กับเด็ก เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรแก่ความรู้สึกของเด็ก (Child Friendly Atmosphere) นอกจากนี้ นักจิตวิทยาและนักสังคม

^๖ “การพิจารณาและการสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”.

สงเคราะห์ควรได้รับการอบรมเป็นพิเศษเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาสำหรับสื่อบุคคลที่ให้ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการถามคำถามและทนายความจำเลยซักค้านเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถามคำถามโดยปรับเปลี่ยนน้ำเสียงหรือกิริยาอาการให้อ่อนโยนเหมาะสมกับความรู้สึกและวัยของเด็ก โดยมีการใช้ภาษาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อลดความกดดันและความกระทบกระเทือนจิตใจของเด็กในการตอบคำถาม ทำให้เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กกล้าและไม่ตื่นกลัวที่จะพูดความจริง บางครั้งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์อาจมีการใช้คำถามนำบ้างในบางกรณี เพราะบางคำถามก็ไม่อาจถามเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กโดยตรงไปตรงมาได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเด็กบางคนอาจตื่นกลัวจนเบิกความไม่รู้เรื่องหรือตกใจมากจนไม่พูดอะไรเลยก็มี^๔

๕. การพิจารณาคดีในขณะที่เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กเบิกความถือเป็นการพิจารณาลับห้ามผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าฟังการพิจารณาคดี

กระบวนการพิจารณาสำหรับสื่อบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปีเป็นพิเศษซึ่งขณะนั้นได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แล้ว จึงเป็นเรื่องที่กระทรวงยุติธรรมในขณะนั้นสมควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ผ่านรัฐสภาแล้ว ศาลทั่วประเทศที่พิจารณาคดีอาญาจะต้องใช้กระบวนการพิจารณาคดีพิเศษดังกล่าวเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้น กระทรวงยุติธรรมควรจะต้องศึกษาและเตรียมการเพื่อรองรับวิธีการสื่อบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปีด้วยระบบโทรทัศน์วงจรปิด (closed – circuit television) ข้าพเจ้าจึงได้เสนอแนวทางปรับปรุงและเตรียมการเพื่อรองรับไว้ในบทความสุดท้ายดังต่อไปนี้

๑.) การจัดสถานที่ซึ่งเหมาะสมในการเบิกความสำหรับเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็ก

^๔ ดู เจมจุฑา สุวรรณจินดา, “กระบวนการยุติธรรมจะช่วยคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศได้อย่างไร”, เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง มาตรการใหม่ทางกฎหมายเพื่อเด็ก รูปธรรมในการคุ้มครองเด็กที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศ ซึ่งจัดโดย สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด และองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๑ ณ โรงแรมนิคมโกมหานคร, หน้า ๑๔.

ในที่นี้หมายถึง ห้องซึ่งพยานที่เป็นเด็กนั่งเบิกความโดยมีนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์อยู่ด้วยเพื่อทำหน้าที่ถามคำถามที่ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการถามหรือที่ทนายความจำเลยซักค้านด้วยน้ำเสียงและอากัปกริยาที่เหมาะสมกับความรู้สึกละและวุฒิภาวะของเด็ก

สภาพห้องเบิกความของพยานที่เป็นเด็กควรมีลักษณะ ดังนี้

ก. ไม่ควรอยู่ติดกับห้องพิจารณาจนเกินไป โดยมีประตูห้องที่สามารถเปิดเข้าออกสู่ห้องพิจารณาได้ เพราะเด็กผู้เสียหายในคดีที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งมีผลกระทบทางด้านจิตใจที่บอบช้ำอยู่แล้ว จะเกิดความรู้สึกกดดันและตื่นกลัวว่าจำเลยที่ทำร้ายตนยังอยู่ใกล้ ๆ เพียงฝาห้องกั้น จึงอาจเป็นผลให้เด็กไม่ยอมเบิกความหรือเบิกความไม่รู้เรื่องได้

ข. ควรมีทางเข้าออกแยกต่างหาก เพื่อไม่ให้เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กต้องเผชิญหน้ากับจำเลยอย่างเด็ดขาด

ค. ควรมีบรรยากาศของห้องที่เป็นมิตรต่อความรู้สึกของเด็ก (Child Friendly Atmosphere) ได้แก่

๑. ผนังห้องทาสีอ่อน โยนและสบายตา

๒. ห้องต้องไม่อึดอัดและคับแคบเกินไป

๓. มีการตกแต่งห้องให้ดูเป็นกันเองกับเด็ก เช่น มีหนังสือการ์ตูน ตุ๊กตา เกมสื่สำหรับเด็ก และของเล่นอื่น ๆ วางอยู่บ้าง

๔. ควรมีห้องน้ำและอุปกรณ์เตรียมอาหารเพื่อให้ความสะดวกแก่เด็กที่อาจจะต้องอยู่ในห้องนั้นเป็นเวลานาน และจะได้ไม่ต้องออกมานอกห้องแล้วเจอผู้คนซึ่งอาจทำให้เด็กไม่สบายใจและรู้สึกอับอายซ้ำแล้วซ้ำอีก

การจัดห้องเบิกความสำหรับเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กควรมีทุกศาลจังหวัดและทุกศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ส่วนในกรุงเทพมหานครควรมีเฉพาะที่ศาลอาญา ศาลอาญารธนบุรี ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

๒.) การติดตั้งระบบโทรทัศน์วงจรปิด (closed – circuit television)

๒.๑) ต้องมีห้องควบคุมระบบโทรทัศน์วงจรปิด

๒.๒) การติดตั้งกล้องบันทึกภาพ

ก. ในห้องพิจารณาคดี กล่าวคือ จะต้องติดตั้งกล้องบันทึกภาพและเหตุการณ์ในห้องพิจารณาคดีเพื่อถ่ายทอดในเครื่องรับโทรทัศน์ให้เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กเห็น จำนวน ๒ จุด จุดแรก ได้แก่ บันทึกภาพผู้พิพากษาขณะนั่งพิจารณาคดี ซึ่งต้องบันทึกภาพตลอดเวลา จุดที่สอง ได้แก่ บันทึกภาพพนักงานอัยการหรือทนายความจำเลยขณะที่ถามคำถามหรือซักค้านผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อเป็นการประหยัคอุปกรณของระบบโทรทัศน์วงจรปิด และเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดในการบันทึกภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมในกรณีที่เกิดขึ้นได้ จากการฉายภาพจำเลยให้พยานที่เป็นเด็กเห็นในเครื่องรับโทรทัศน์อื่นจะมีผลกระทบกระเทือนจิตใจเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้น น่าจะกำหนดให้พนักงานอัยการหรือทนายความจำเลยต้องมานั่งที่คอกพยานขณะที่ถามคำถามหรือซักค้าน

ข. ในห้องเบิกความของพยานที่เป็นเด็ก จะต้องติดตั้งกล้องบันทึกภาพเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กขณะเบิกความ จำนวน ๑ จุด แล้วต่อสายกับเครื่องรับโทรทัศน์ในห้องพิจารณาคดี จำนวน ๓ เครื่อง เพื่อให้ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความจำเลย และจำเลยได้เห็นการตอบคำถามและกิริยาท่าทางของเด็กขณะเบิกความ

๒.๓) การติดตั้งเครื่องรับโทรทัศน์

ก. ในห้องพิจารณาคดี จะมีเครื่องรับโทรทัศน์ติดตั้งไว้ จำนวน ๓ เครื่อง กล่าวคือ เครื่องแรกสำหรับผู้พิพากษาที่จะเห็นภาพและได้ยินเสียงของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กในขณะเบิกความ เพื่อศาลจะได้สังเกตเห็นเสียงและอากัปกิริยาว่ามีพิรุณหรือไม่ และเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความจริงใจของพยานว่าสิ่งที่พยานกล่าวออกมานั้นเป็นความจริงที่รับฟังได้หรือไม่ เครื่องที่สองสำหรับพนักงานอัยการ เครื่องที่สามสำหรับทนายความจำเลยและจำเลยที่จะเห็นหน้าและกิริยาอาการรวมทั้งได้ยินเสียงของเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กในขณะเบิกความ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีและซักค้านอันเป็นการรักษาสิทธิในการที่จำเลยจะได้เผชิญหน้ากับพยานตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากนี้ การติดตั้งเครื่องรับโทรทัศน์ในห้องพิจารณาคดียังทำให้ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความจำเลย และจำเลยได้ยินคำถามที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ถามเด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กด้วย

ข. ในห้องเบิกความของพยานที่เป็นเด็ก จะมีการวางเครื่องรับโทรทัศน์ไว้ จำนวน ๒ เครื่อง บนโต๊ะที่เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กนั่งเบิกความ เครื่องหนึ่งเด็กจะเห็นภาพผู้พิพากษา

แต่อีกเครื่องหนึ่งจะเห็นภาพของพนักงานอัยการขณะที่ถามคำถามหรือภาพทนายความจำเลยขณะที่ซักค้านผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ แต่เสียงของผู้พิพากษาในกรณีที่ถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์รวมทั้งเสียงของพนักงานอัยการที่ถามคำถามหรือทนายความจำเลยที่ซักค้านจะถูกถ่ายทอดไปยังนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กจะไม่ได้ยินเสียงดังกล่าว

๒.๔) จากการไปดูงานเกี่ยวกับการป้องกันสิทธิเด็กที่ High Court ของเมือง Auckland ประเทศ New Zealand พบว่าที่ High Court จะเข้าสู่อุปกรณ์เกี่ยวกับระบบโทรทัศน์วงจรปิดมาเป็นครั้งแรก กล่าวคือ เฉพาะเมื่อมีกรณีสืบพยานที่เป็นเด็กเท่านั้น ดังนั้น ในเบื้องต้นเมื่อกระทรวงยุติธรรมจะต้องดำเนินการเพื่อรองรับกระบวนการพิจารณาพิเศษตามมาตรา ๑๗๒ ตรี แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. นั้น ก็สามารถทำได้อย่างประหยัดงบประมาณด้วยการจัดซื้ออุปกรณ์ของระบบโทรทัศน์วงจรปิดสำหรับศาลในแต่ละภาค จำนวนภาคละ ๒ ชุด รวมทั้งสิ้น ๑๘ ชุด และเก็บไว้ที่สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาคทั้ง ๙ ภาค เมื่อศาลจังหวัดหรือศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดใดมีความจำเป็นต้องสืบพยานด้วยกระบวนการพิจารณาพิเศษดังกล่าวก็ทำหนังสือแจ้งขอใช้อุปกรณ์นั้นต่อสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ส่วนในกรุงเทพมหานครต้องมีอุปกรณ์ของระบบโทรทัศน์วงจรปิดในทุกศาลที่พิจารณาคดีอาญาและที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง จำนวนอย่างน้อยศาลละ ๑ ชุด

๓.) ร่างระเบียบว่าด้วยการใช้โทรทัศน์วงจรปิดในการพิจารณาคดีที่มีพยานเป็นเด็ก รวมทั้งออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ที่ต้องอยู่กับเด็กในขณะเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและในชั้นพิจารณาคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒ ทวิ^๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. โดยประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตลอดจนองค์กรพัฒนาภาคเอกชน (NGO) ที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ เช่น มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก FACE

^๕ “ในการร้องทุกข์ การสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณา ถ้าบทบัญญัติใดกำหนดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมด้วยแล้ว นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”.

๔.) จัดอบรมและสัมมนาผู้พิพากษาเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่เป็นเหยื่อของการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และในชั้นพิจารณาคดีของศาล และจัดอบรมวิชาจิตวิทยาเด็กเพื่อให้ผู้พิพากษาได้เข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวและการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก โดยเฉพาะการกระทำทารุณกรรมทางเพศที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการทางกฎหมาย รวมทั้งจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดสากลของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเด็ก

๕.) ต้องมีการประชุมร่วมกับหน่วยงานหรือบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และทนายความ เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ ไม่เฉพาะแต่ในกรณีการสืบพยานเด็กที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีเท่านั้น แต่ยังคงปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมได้เข้าใจรายละเอียดของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. และวิธีปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวอย่างถูกต้องตรงกัน อันจะสามารถประสานความร่วมมือกันในการกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ และทำให้แต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถปรับระบบงานและกลไกของการประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดระบบการส่งต่อคดีที่ต่อเนื่อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

๖.) น่าจะมีโครงการนำร่อง (pilot project) ที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาสำหรับสืบพยานเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีเป็นพิเศษที่ศาลใดศาลหนึ่ง อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ เพื่อให้การเตรียมการรองรับเมื่อร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. มีผลใช้บังคับมีความสมบูรณ์และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองสิทธิเด็ก

หลังจากนั้นข้าพเจ้าได้ร่วมเป็นกรรมการพิจารณาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แล้วในที่สุด มาตรา ๑๗๒ ตีร^{๑๐} แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติในปัจจุบันดังต่อไปนี้

“เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยานในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) ศาลเป็นผู้ถามพยานเองโดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบ แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(๒) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามติงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาคดี และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควร หรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ โดยมีเหตุผลอันสมควร ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นผลร้ายแก่เด็ก ถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงทำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความ และในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงทำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้าน หรือถามติงพยานได้ ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็น และภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่ง เพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงทำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้”

^{๑๐} แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒ และต่อมาแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๕๐.

และมาตรา ๒๓๗ ทวิ^{๑๑} แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติในปัจจุบันดังต่อไปนี้

“ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการ โดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้น ไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นว่านั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ ผู้ต้องหาจะชักค้ำหรือตั้งทนายความชักค้ำพยานนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้ หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา ๑๗๓ ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่าหากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมี

^{๑๑} แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒.

ถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า ผู้ต่องานนั้นจะยื่นคำร้องต่อศาล โดยแสดงเหตุผลความจำเป็นเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้นและแจ้งให้พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ ในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะซักค้านพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้ามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๒ ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี”
